

УДК 330.341.1:336.22

Сус Т. Й.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, Україна;
e-mail: taras.vik@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-0374-3849*

Ємець О. І.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, Україна;
e-mail: olaif2005@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-1338-2880*

Цюпа О. П.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, Україна;
e-mail: oksana09may@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-6751-8838*

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ І МЕХАНІЗМ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Анотація. Розглянуто фінансову політику зарубіжних країн в аграрному секторі та її вплив на стимулювання інноваційної діяльності. Систематизовано найбільш розповсюджені податкові важелі стимулювання інноваційного розвитку аграрного сектору. Проаналізовано фінансову політику ЄС, яка реалізує стратегію інноваційного розвитку аграрного сектору шляхом створення попиту на дослідження та інновації і формування конкурентного середовища, а податкові пільги надаються не науковим організаціям, а підприємствам та інвесторам. Розглянуто особливості Рамкових програм, які складаються з ряду цільових програм і направлені на стимулювання інноваційної діяльності шляхом фінансування з бюджету ЄС. Зазначено, що для впровадження інновацій підприємства і фермерські господарства можуть скористатися фінансовою підтримкою, використовуючи національні чи Європейського Союзу програми підтримки інноваційного розвитку. Сучасні тенденції у фінансовій підтримці аграрного сектору зазнають певних змін, акцент робиться на опосередкованій підтримці, забезпеченні гарантованого мінімального доходу фермерського господарства, фінансуванні трансферу технологій. Розглянуто особливості сучасного підходу до застосування інноваційних фінансових інструментів для розвитку аграрної сфери. Особливість сучасного підходу до застосування інноваційних фінансових інструментів для інноваційного розвитку аграрного сектору полягає в тому, що вони є альтернативою для фінансування у формі дотацій і дають можливість не тільки залучити більше фінансових ресурсів, а й використання цих ресурсів на поворотній основі, що дозволяє забезпечувати подальше стимулювання розвитку інновацій. Охарактеризовано сучасні моделі підтримки та фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору в розвинутих країнах, зокрема модель розвитку аграрного сектору, яка передбачає не стільки зростання продуктивності, а пріоритети надаються сталому розвитку, інноваціям, поліпшенню умов утримання тварин, розвитку відновлюваних джерел енергетики, збереженню навколишнього природного середовища і розвитку сільських територій. Систематизовано підходи до фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору і запропоновано джерела фінансування інноваційного розвитку в Україні.

Ключові слова: аграрний сектор, інновації, фінансовий механізм, інноваційний розвиток, фінансове забезпечення.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 14.

Sus T.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor of Department of Finance
the V. Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine;
e-mail: taras.vik@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-0374-3849*

Yemets O.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor of Department of Theoretical and Applied Economics
the V. Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine;
e-mail: olaf2005@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-1338-2880*

Tsiupa O.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor of Department of Finance
the V. Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine;
e-mail: oksana09may@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-6751-8838*

FINANCIAL POLICY OF STIMULATING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR AND MECHANISM OF ITS IMPLEMENTATION: FOREIGN EXPERIENCE

Abstract. Financial policy of foreign countries in the agrarian sector and its influence on stimulating innovation activity has been reviewed in this article. Direct and indirect methods of stimulating innovational development in agrarian sphere have been described. Current trends in the financial support of the agrarian sector meet with some changes; indirect support, ensuring of the guaranteed minimum farm incomes, financing of technology transfer and ecologization of agricultural production is emphasized now. Indirect methods do not require budget expenditures and create preconditions for selecting the directions of implementation the strategic goals of the state in the agrarian sector, provide with favorable environment for the development of entrepreneurship in the innovation field. The most widespread tax levers of stimulation of innovative development of agrarian sphere have been systematized. Financial policy of EU which implements the strategy of innovative development of the agrarian sphere by creating demand for research and innovation and modeling of competitive environment where tax benefits are granted not to scientific organizations, but to companies and investors have been reviewed in the article. The features of the framework programs, which consist of a number of targeted programs and aimed at stimulating innovation activity through financing from the EU budget, have been considered. It has been noted that for the implementation of innovations, enterprises and farms can use financial support using national or European Union innovation support programs. First of all, financial instruments are aimed at providing innovative development of the agrarian sector and increasing its competitiveness, economic efficiency in giving priority to ecological production and development of rural areas. The EU's current fiscal policy in the field of innovative agricultural sector development aims to stimulate investment in the form of borrowings, guarantees, venture capital and other risk management mechanisms in combination with technical support, reimbursement of a portion of the interest rate on loans and an insurance premium in the insurance of risks of introducing innovations. The peculiarity of the modern approach to the use of innovative financial instruments for the innovative development of the agricultural sector is that they are an alternative to financing in the form of grants and allow not only to attract more financial resources, but also to use these resources on a rotating basis, which allows to provide further stimulation of innovations' development.

Features of modern approach to application of innovative financial tools for development of agrarian sphere have been considered. The modern models of support and financing of innovative development of agrarian sphere in developed countries have been described. The approaches to financing innovative development of agrarian sector have been systematized and the sources of financing of innovation development in Ukraine have been proposed.

Keywords: agrarian sector, innovations, financial mechanism, innovation development, financial security.

JEL Classification G38, H50, O32, Q14

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 14.

Вступ. На глобальному рівні сільське господарство було і залишається ключовим пріоритетом у вирішенні питання світової продовольчої проблеми, яка загострюється у

зв'язку зі зростанням чисельності населення, зменшенням площі сільгоспугідь, зміною клімату та необхідністю нарощувати обсяги сільгосппродукції. Розв'язання цієї проблеми лежить у площині пріоритетного фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору на основі інноваційних фінансових інструментів. У розвинутих країнах пріоритет надається забезпеченню продовольчої безпеки на основі сталого агроекологічного розвитку і підходу до аграрного сектору як виду діяльності зі спадною віддачею. Відповідно фінансова політика дрейфує в бік захисту біорізноманіття і заходів боротьби зі зміною клімату, збереження сільських ландшафтів і заповідних територій. У країнах, що розвиваються, аграрний сектор — провідна, експортноорієнтована сфера діяльності, основне джерело валютних надходжень. Такі відмінності в рівнях пріоритетності аграрного сектору визначають можливості та обсяги фінансування інноваційного розвитку, наукових досліджень і підтримки сільгоспвиробників з боку держави. Аграрний сектор наділений специфічними рисами у сприйнятті інновацій, їхньому продукуванні та реалізації, які повинні враховуватись при їх фінансуванні.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Роботи багатьох науковців присвячені питанням фінансування і стимулювання інноваційної діяльності. К. Швабій [1] вказує на основні чинники, які перешкоджають розвиткові інноваційної діяльності. І. Алексєєв, А. Мазур, і Р. Желізняк розглядають формування кластера податкового стимулювання інноваційної діяльності [2]. Л. Молдаван і О. Шубравська виокремлюють «точки зростання» у вітчизняному АПК [3] і на цій основі пропонують ключові напрями інвестиційно-інноваційного процесу. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору досліджують О. Алейнікова і С. Майстро [4; 5]. На необхідності розроблення інноваційних моделей фінансування і вивчення впливу змін фінансової політики на ферми та сільські громади акцентує увагу Девід Харві, науковець з Університету Ньюкасла [6]. Фінанси ланцюгів поставок та ухвалення оптимальних рішень щодо впровадження розглядають Д. Вуттке, С. Бломе [7].

Поряд з цим питання формування фінансової політики та ефективного використання фінансових інструментів стимулювання інноваційного розвитку аграрного сектору України, на основі імплементації зарубіжного досвіду, потребують додаткових досліджень. Метою є дослідження зарубіжного досвіду формування фінансової політики, направленої на стимулювання інноваційного розвитку аграрного сектору та окреслення на його основі фінансового механізму її реалізації, адаптованого до українських реалій.

Результати дослідження. Виходячи зі структури економіки розвинутих країн, де ключову роль економічного зростання відіграють види діяльності зі зростаючою віддачею, ці країни фінансували близько 80 % світових витрат на сільськогосподарські інноваційні розробки. На шість високорозвинутих країн приходилось майже 50 % загальної суми витрат на інновації в сільському господарстві. При цьому на частку США припадало 20 % світових інвестицій у сільськогосподарські інноваційні розробки [8, с. 29].

Впливати на інноваційні процеси в аграрному секторі держава може прямими і непрямими методами стимулювання. У зарубіжних країнах серед прямих методів стимулювання інноваційного розвитку широко використовується бюджетне фінансування наукових досліджень, кредитування, відшкодування частини відсоткової ставки за кредитами, здійснення держзамовлень, безоплатне передання результатів фундаментальних досліджень з метою їх використання у прикладних дослідженнях приватними корпораціями. Перевагами цього методу є адресність фінансування і формування пріоритетів, можливість контролю за використанням коштів.

Сучасні тенденції у фінансовій політиці аграрного сектору зазнають певних змін, акцент робиться на опосередкованій підтримці, забезпеченні гарантованого мінімального доходу фермерського господарства, фінансуванні трансферу технологій. У розвинутих країнах набули поширення нові форми прямої фінансової підтримки інноваційного розвитку аграрного сектору, зокрема фінансування розвитку екологічного сільгоспвиробництва, збереження агроландшафтів, заходи з консервації сільськогосподарських земель.

Великобританія використовувала, поряд з фінансовою підтримкою сільгоспвиробників у рамках спільної аграрної політики ЄС, механізм фінансового стимулювання здійснення фермерами природоохоронних заходів на противагу накладанню штрафів за порушення природоохоронного законодавства

Фінансова політика підтримки фермерів в ЄС розглядається не тільки з позиції гарантованого виробництва аграрним сектором потрібних обсягів продуктів харчування, а й як вид діяльності, що впливає на зміну клімату, стан атмосферного повітря і підґрунтових вод. Таким чином фінансування інноваційних розробок направлене на вирішення, у тому числі, проблем збереження біорізноманіття та сприятливого життєвого середовища для населення.

Непрямі методи не вимагають бюджетних витрат і створюють передумови для вибору напрямів реалізації стратегічних цілей держави в аграрному секторі, формують сприятливе середовище для розвитку підприємництва в інноваційній сфері.

До них можна віднести формування сприятливого правового поля для діяльності у сфері науки та інноваційного розвитку, інструменти податкового стимулювання, сприяння розвитку венчурного фінансування, формування інноваційної інфраструктури, розвиток ринку інноваційної продукції, освітньо-інформаційна діяльність, підтримка підприємництва в інноваційній сфері, зокрема стартапів, інноваційних кластерів.

Серед непрямих методів стимулювання в реалізації фінансової політики в аграрному секторі розвинутих країн широко використовують надання податкових пільг. Найбільш розповсюджені такі податкові важелі стимулювання інноваційного розвитку аграрного сектору:

- надання податкових кредитів на інноваційну діяльність;
- зменшення бази оподаткування на величину інноваційних витрат;
- відтермінування протягом певного періоду сплати податку на прибуток, одержаний від реалізації інноваційних проектів;
- застосування пільг при сплаті податку на прибуток під час виконання замовних і спільних НДДКР;
- зменшення податкової ставки на прибуток, одержаний у результаті застосування або продажу ноу-хау, патентів, дозволів й інших нематеріальних активів, включно з інтелектуальною власністю;
- установлення величини неоподаткованого доходу для підтримки і розвитку підприємництва в інноваційній сфері;
- звільнення від сплати ключових податків для венчурних фірм і стартапів на період їх становлення та реалізації важливих проектів;
- скорочення терміну амортизації завершених дослідницьких робіт;
- зменшення визначеної суми податку для малих і середніх інноваційних підприємств;
- пільгове оподаткування дивідендів для акціонерів інноваційних підприємств.

З метою створення попиту на дослідження та інновації і формування конкурентного середовища у країнах ЄС податкові пільги надаються не науковим організаціям, а підприємствам і інвесторам. З допомогою податкових пільг держава ціленаправлено стимулює інноваційну активність та реалізує стратегію інноваційного розвитку аграрного сектору.

Для підвищення інноваційної активності, наприклад, у Франції запроваджено такий вид податкового стимулювання, як «інноваційний податковий кредит», доступний для малих і середніх підприємств [9, с. 17]. У країні використовується цілий комплекс інструментів стимулювання інноваційного розвитку через механізм зниження податкового навантаження.

В ЄС розповсюджені Рамкові програми, які складаються з низки цільових програм і направлені на стимулювання інноваційної діяльності. У реалізації підпрограм беруть участь більшість країн членів, а фінансування досліджень та інноваційної діяльності здійснюється з бюджету ЄС.

ЄС у своїй фінансовій політиці використовує два основні інструменти для фінансування досліджень та інновацій у сільському та лісовому господарстві. Це —

програма «Горизонт 2020» і програма розвитку сільських територій. Програма «Горизонт 2020» у рамках реалізації цілей Європейського Зеленого курсу передбачає фінансування 23-х програм з обсягом фінансування 1 млрд євро [10]. Фінансова підтримка здійснюється за трьома напрямками: дослідження та інноваційна діяльність; упровадження інновацій; координація і підтримка.

Характерною особливістю фінансової політики у сфері інновацій є можливість фінансування науково-дослідних та інноваційних проєктів у галузі сільського господарства з використанням засобів, що передбачені в інших програмах ЄС та стосуються інновацій і наукових досліджень, дотичних до сільського господарства [11].

Програма використовує різноманітні фінансові інструменти і напрями. Найважливіші з них, які стимулюють інноваційний розвиток сільського господарства і харчової промисловості, є:

- науково-дослідна та інноваційна діяльність: міжнародні проєкти у сфері наукових досліджень та інновацій;
- координаційна діяльність і допомога: міжнародні проєкти у сфері формування інноваційних мереж;
- інструмент розвитку малого і середнього бізнесу: інноваційні проєкти, організовані МСП з одним учасником;
- стипендії Марії Склодовської-Кюрі;
- швидкий шлях до інновацій: пілотні проєкти [12].

Для впровадження інновацій підприємства та фермерські господарства можуть скористатися фінансовою підтримкою, використовуючи національні чи ЄС програми підтримки інноваційного розвитку. Наприклад, у Польщі головним інструментом фінансової підтримки інноваційності у 2007—2013 роках була операційна програма «Інноваційна економіка» (POIG) із бюджетом 9,7 млрд євро.

У багатьох країнах ЄС, крім національних, передбачено фінансування регіональних програм із місцевих бюджетів. Такі програми враховують специфіку інноваційної діяльності на регіональному рівні і покликані зменшити розриви в інноваційному розвитку між регіонами, усунути причини їхньої депресивності. Особливий акцент робиться на співпраці між регіонами в реалізації інноваційних проєктів, між науковими установами і фермерами.

Сучасна фінансова політика ЄС у сфері інноваційного розвитку аграрного сектору направлена на стимулювання інвестицій у формі запозичень, гарантій, венчурного капіталу та інших механізмів управління ризиком у поєднанні з технічною підтримкою, відшкодуванням частини відсоткової ставки за кредитами і страхової премії при страхуванні ризиків упровадження інновацій.

Особливість фінансової політики в застосуванні інноваційних фінансових інструментів для інноваційного розвитку аграрного сектору полягає в тому, що вони є альтернативою для фінансування у формі дотацій і дають можливість не тільки залучити більше фінансових ресурсів, а й використання цих ресурсів на поворотній основі, що дозволяє забезпечувати подальше стимулювання розвитку інновацій. Такий підхід забезпечує більш ефективне використання фінансових ресурсів, стимулює прискорене впровадження інновацій з метою їхньої швидкої віддачі.

Фонди венчурного капіталу дозволяють залучити потрібні фінансові ресурси для впровадження інновацій малим і середнім бізнесом, зокрема фермерським господарством, якщо воно має високий інноваційний потенціал для розвитку, проте не може взяти комерційний кредит через брак застави, гарантій поручительства. Залучення коштів венчурного фонду відбувається на конкурсній основі і таким чином інноваційні підприємства з найбільш перспективними інноваціями можуть їх реалізувати.

Поширеним інструментом сприяння інноваційному розвитку аграрних підприємств в ЄС є використання гарантійного фонду, який дозволяє залучати кошти під гарантію фонду новоствореним підприємствам або в разі коли потрібні підприємству кошти не можуть бути залучені через недостатність застави чи гарантії.

Фінансування розвитку сільських територій та інновацій у сільському господарстві здійснюється за підтримки ЄС та Європейського інвестиційного банку (EIB) або Європейського інвестиційного фонду (EIF). Фінансові інструменти EIF включають ініціативи JEREMIE та JASMINE. Використовуються різноманітні фінансові інструменти, зокрема фонди управління, позикові та гарантійні фонди. Кошти виділяють на впровадження сучасних енергозберігальних технологій, відновну енергетику, екологічне сільгоспвиробництво, розвиток сільських територій.

У розвинутих країнах змінюються підходи до реалізації фінансової політики та моделі підтримки і фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору. У США з 2014 року здійснено перехід від прямого субсидування фермерів до страхування ризиків. Законом про сільське господарство 2014 року затверджено виділення впродовж кількох років 956,4 млрд доларів на фінансування інноваційних програм, зокрема в галузі торгівлі, сільськогосподарських досліджень, зеленої енергетики та продовольчої безпеки [13].

Нідерланди, досягнувши провідних позицій на міжнародному ринку аграрної продукції, сформувавши модель фінансування аграрного сектору, яка передбачає не стільки зростання продуктивності, а пріоритети надають сталому розвитку, інноваціям, поліпшенню умов утримання тварин, розвитку відновлюваних джерел енергетики, збереженню навколишнього природного середовища і розвитку сільських територій. Фінансова політика і механізм її реалізації передбачає впровадження програм гарантування частини позики державою. Додаткові кошти позики надають малим і середнім сільгосппідприємствам і молодим фермерам віком до 39 років, які вони можуть використати виключно на чітко визначені цілі, пов'язані з підвищенням інноваційності господарства, оптимізацією виробництва.

У Канаді фінансова політика сприяє інноваційному розвитку аграрного сектору направлена на реалізацію регіональних і федеральних програм фінансової підтримки сільгоспвиробників, а саме п'ятирічні інвестиції федеральних, провінційних і територіальних урядів у розмірі 3 мільярдів доларів для зміцнення сектору сільського господарства. Програмою AgriInnovate (2018—2023 рр.) передбачено фінансування на поворотній основі проектів, які реалізують такі пріоритети розвитку аграрного сектору:

- упровадження нових чи провідних чистих технологій (включаючи точне землеробство);
- підвищення продуктивності завдяки сучасним технологіям, автоматизації та робототехніці;
- посилення аграрних секторів Канади з високою доданою вартістю;
- забезпечення або розширення нових експортних ринків.

Серед пріоритетів фінансової підтримки аграрного сектору слід відмітити значні інвестиції в наукові дослідження в галузі сільського господарства Канади і трансфер технологій, зокрема цифрова трансформація сільгоспвиробництва.

Чилійська модель інноваційного розвитку аграрного сектору характерна створенням «ланцюжків приросту вартості», які формуються на основі співпраці та ініціативи агропереробних комбінатів [14, с. 80]. На основі цієї моделі створюються агропромислові групи, націлені на випуск продукції з високою доданою вартістю, глибокої переробки та можливості збільшити термін реалізації харчової продукції. Акумуляовані кошти агропромислової групи направляються на впровадження сучасних агротехнологій та інновацій як у сільгоспвиробництво, так і в переробну промисловість. Такий підхід дозволяє підвищити конкурентоздатність кінцевої продукції та формувати достатній інвестиційний ресурс для інноваційного розвитку.

Механізм фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору України повинен бути:

- раціональним для використання;
- ефективним і результативним;
- оптимальним для впровадження;
- прозорим і зрозумілим для всіх учасників інноваційного процесу;
- гнучким, виходячи з фінансових можливостей і пріоритетів.

Дослідження сутності фінансового механізму інноваційного розвитку аграрного сектору дозволило конкретизувати цю дефініцію: «Фінансовий механізм — це сукупність методів, форм і інструментів реалізації фінансової політики шляхом фінансового впливу на всіх учасників інноваційного ланцюга з метою ефективного і прискореного інноваційного розвитку аграрного сектору».

Важливим, на нашу думку, є використання Чилійської моделі інноваційного розвитку аграрного сектору з елементами моделей інших країн.

Пропонуємо зробити акцент на кластерній моделі фінансування, що дозволить формувати кластери, націлені на випуск екологічно чистої продукції з високою доданою вартістю, глибокою переробкою і високим експортним потенціалом та можливістю продажу не тільки продуктів харчування, а й інновацій у формі патентів і ноу-хау. Перспективним є кластер дитячого харчування, який передбачає комплексний розвиток екологічного рослинництва, тваринництва та переробки.

Механізм фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору в Україні повинен включати пряму фінансову підтримку, непрямі методи підтримки, державно-приватне партнерство, одержання коштів у рамках міжнародної співпраці, зокрема в боротьбі зі зміною клімату (рис.).

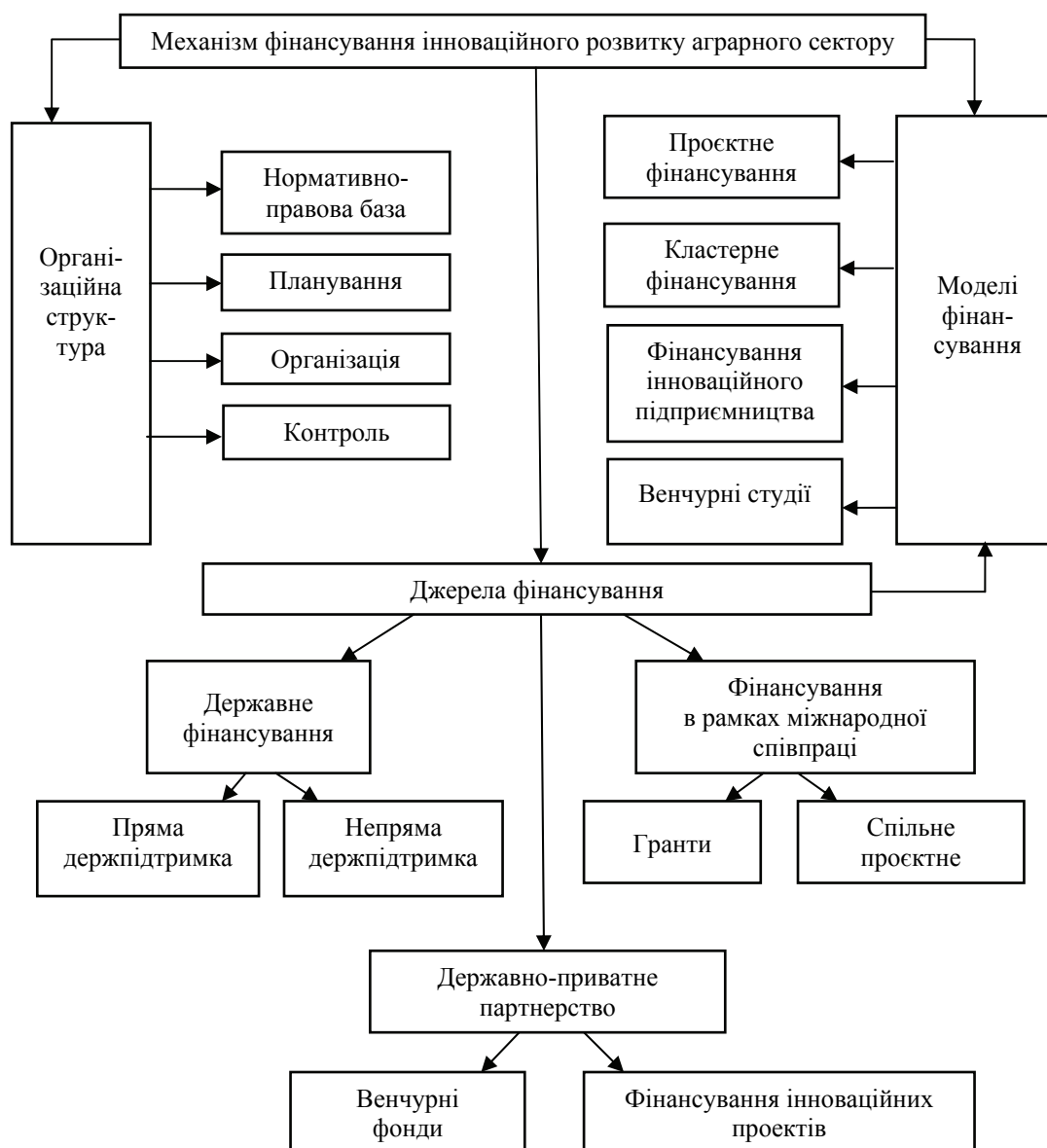

Рис. Складові механізму фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору

Особливістю прямої підтримки, на нашу думку, повинно бути формування фонду інноваційного розвитку за рахунок відрахувань від експорту сільгосппродукції та створення національного фонду, який інвестуватиме у венчурні фонди на конкурсній основі, котрі будуть, зі свого боку, фінансувати стартапи, подвоюючи кінцеву суму інвестиції, залучаючи власні кошти.

Актуальною є фінансова та інституціональна підтримка нової моделі фінансування розвитку інновацій для аграрного сектору — венчурні студії. Мова про ІТ-сферу і можливість імплементувати цю модель для продукування стартапів та прискореного інноваційного розвитку. Такі студії можуть створювати агрохолдинги, які уже володіють певними дослідницькими структурами, або на базі великих технологічних компаній, які можуть виділяти ресурси на дослідження агроринку та розроблення і комерціалізацію нових ідей.

Другим важливим джерелом є розщеплення земельного податку і направлення частини коштів на інновації у сфері поліпшення родючості земель та боротьби з ерозією ґрунту. За нашими розрахунками, за середньої нормативної грошової оцінки 28 тис. грн / га і площі сільгоспугідь 42 млн га загальна сума земельного податку становить 11,76 млрд грн, і якщо з цієї суми виділяти 5 %, то одержимо 588 млн грн, які будуть направлені саме на розвиток і впровадження інновацій у вказаній сфері.

Ключову роль у фінансуванні інноваційного розвитку аграрного сектору повинні відігравати непрямі методи підтримки, зокрема податкове стимулювання, страхування ризиків, розвиток венчурних фірм і фондів, упровадження інноваційних фінансових інструментів: аграрних розписок, інноваційних ваучерів, краудфандингу, офшорних зон для стартапів. Важливим аспектом є фінансування створення інформаційно-освітньої платформи та функціонування бізнес-акселераторів, інкубаторів, навчальних програм зі створення і просування інновацій.

Висновки. Проведений аналіз зарубіжного досвіду і тенденцій у сфері фінансування та державного стимулювання інновацій в аграрному секторі окреслює доцільність розроблення гнучкої фінансової політики та механізму фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору України.

У розвинутих країнах фінансова політика направлена на надання пріоритетів новим формам прямої фінансової підтримки інноваційного розвитку аграрного сектору: розвитку екологічного сільгоспвиробництва, збереження агроландшафтів, заходам із консервації сільськогосподарських земель та розвитку сільських територій. Пріоритетне фінансування надається інноваціям, спрямованим на мінімізацію негативного впливу агровиробництва на навколишнє природне середовище і зміну клімату.

При розробленні механізму фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору доцільно використати актуальну і перспективну для України модель фінансування агропромислових груп, кооперативів, діяльність яких сприятиме зростанню випуску продукції з високою доданою вартістю, а одержані додаткові доходи направлятимуться на впровадження сучасних агротехнологій та інновацій як у сільгоспвиробництво, так і в переробну промисловість, та дозволить вийти на ринок інноваційних розробок. Фінансова підтримка інноваційного розвитку аграрного сектору вимагає значних інвестицій у наукові дослідження в галузі сільського господарства і трансфер технологій, зокрема цифрову трансформацію сільгоспвиробництва.

Недостатнє фінансування і підтримка інноваційного розвитку аграрних підприємств в Україні загрожує втратою конкурентоздатності сільгосппродукції, підвищенням антропогенного навантаження на сільгоспугіддя та пріоритетним розвитком сировинної складової агробізнесу. Тільки інновації і відхід від сировинної моделі розвитку економіки забезпечать конкурентоздатність аграрного сектору і суттєво збільшать його експортний потенціал. Подальші дослідження будуть направлені на розроблення адаптованого до українських умов механізму фінансування інноваційного розвитку аграрного сектору, зокрема моделі кластерного фінансування та алгоритму її побудови.

Література

1. Швабій К. І., Коротун В. І. Податкові пільги як загроза фінансовій безпеці України. *Торгівля і ринок України* : тематичний зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУеТ. 2012. Вип. 34. С. 583—590.
2. Алексеев І. В., Мазур А. В., Желізняк Р. Й. Кластер податкового стимулювання інноваційної діяльності: формування та фінансування. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2017. Т. 1. № 22. С. 328—335.
3. Молдаван Л. В., Шубравська О. В. Інвестиційні пріоритети у сфері розвитку агропромислового виробництва України та механізми їх реалізації. *Економіка України*. 2015. № 4. С. 78—87.
4. Алейнікова О. В. Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку АПК. *Інвестиції: досвід та практика*. 2011. № 16. С. 131—136.
5. Майстро С. В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах. 2009. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06-MAYSTRO.pdf> (дата звернення 20.01.2018).
6. Harvey D. A Social Science Fiction: Future Directions of European Agricultural Policy. Newcastle, 2019. June.
7. Wuttke D. A., Blome C., Heese H. S., Protopappa-Sieke M. Supply chain finance: Optimal introduction and adoption decisions. *International Journal of Production Economics*. 2016. № 178. P. 72—81.
8. Improving agricultural knowledge and innovation systems: OECD conference proceedings. Paris : OECD, 2012.
9. Givord D. Defending the European Rural and Agricultural Model at the WTO. 2011. URL : [www.rural-europe.aeidl/be](http://www.rural-europe.aeidl.be).
10. Геєць В.М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України. *Економіка України*. 2014. № 12. С. 4—19.
11. The EU Framework Programme for Research and Innovation. 2015. URL : <https://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/calls/h2020-ftipilot-2015> (date of access January 20, 2018).
12. Komunikat Komisji «Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu». COM(2010) 2020 final z 3.3.2010. *EUR-Lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/LSU/?uri=CELEX%3A52010DC2020>.
13. US Agriculture Act 2018. Conference report H.R. 2642 U.S. government printing office / House of representatives 113th congress. 2d session report. Washington. URL : <https://www.congress.gov/house-reports/113th-congress>.
14. Федоренко І. Л. Інструменти державної інноваційної політики: світовий досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 3 (82). С. 79—81.
Статтю рекомендовано до друку 02.12.2020.

© Сус Т. Й., Ємець О. І., Цюпа О. П.

References

1. Shvabii, K. & Korotun, V. (2012). Podatkovi pilhy yak zahroza finansovii bezpetsi Ukrainy [Tax benefits as a threat to financial security of Ukraine]. *Torhivlia i rynek Ukrainy — Trade and market of Ukraine*, 34, 583—590 [in Ukrainian].
2. Aliksieiev, I., Mazur, A., & Zhelizniak, R. (2017). Klaster podatkovoho stimuliuvannya innovatsiinoi diialnosti: formuvannya ta finansuvannya [The cluster of innovation activity tax incitement: formation and financing]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky — Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky, Vol. 1*, 22, 328—335 [in Ukrainian].
3. Moldavan, L., & Shubravska, O. (2015). Investytsiini priorytety u sferi rozvytku ahropromysloвого vyrobnytstva Ukrainy ta mekhanizmy yikh realizatsii [Investment priorities in the field of development of agro-industrial production of Ukraine and mechanisms of their realization]. *Ekonomika Ukrainy — Ukraine economy*, 4, 78—87 [in Ukrainian].
4. Aleinikova, O. (2011). Zarubizhnyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання rozvytku APK [Foreign experience of state regulation of agro-industrial complex development]. *Investytsii: dosvid ta praktyka — Investments: experience and practice*, 16, 131—136 [in Ukrainian].
5. Maistro, S. (2009). Sutnist ta napriamy derzhavnoho rehuliuвання aharnoho rynku v zarubizhnykh krainakh [The essence and directions of state regulation of the agricultural market in foreign countries]. Retrieved January 20, 2018, from <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/06-MAYSTRO.pdf> [in Ukrainian].
6. Harvey, D. (2019, June). A Social Science Fiction: Future Directions of European Agricultural Policy. Newcastle. doi:10.4324/9780429268168-4.
7. Wuttke, D. A., Blome, C., Heese, H. S., & Protopappa-Sieke, M. (2016). Supply chain finance: Optimal introduction and adoption decisions. *International Journal of Production Economics*, 178, 72—81.
8. OECD. (2012). Improving agricultural knowledge and innovation systems: OECD conference proceedings. Paris.
9. Givord, D. (2011). Defending the European Rural and Agricultural Model at the WTO. Retrieved from www.rural-europe.aeidl.be.
10. Heiets, V. (2014). Instytutsiina obumovlenist innovatsiinykh protsesiv u promyslovomu rozvytku Ukrainy [Institutional conditionality of innovation processes in the industrial development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy — Ukraine economy*, 12, 4—19 [in Ukrainian].
11. The EU Framework Programme for Research and Innovation. (2015). Retrieved January 20, 2018, from <https://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/calls/h2020-ftipilot-2015>.
12. Komunikat Komisji «Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu». COM (2010) 2020 final z 3.3.2010. *EUR-Lex*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/LSU/?uri=CELEX%3A52010DC2020>.
13. US Agriculture Act 2018. Conference report H.R. 2642 U.S. government printing office. House of Representatives. 113th congress. 2d session report. Washington. Retrieved from <https://www.congress.gov/house-reports/113th-congress>.
14. Fedorenko, I. L. (2008). Instrumenty derzhavnoi innovatsiinoi polityky: svitovyi dosvid [Tools of state innovation policy: world experience]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini — Formation of market relations in Ukraine*, 3, 79—81.
The article is recommended for printing 02.12.2020.

© Sus T., Yemets O., Tsiupa O.